

รายงานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์
Weekly Epidemiological Surveillance Report, Thailand

ปีที่ 54 ฉบับที่ 21 : 2 มิถุนายน 2566

Volume 54 Number 21: July 2, 2023

กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข / Division of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health

สถานการณ์
โรค/ภัยที่สำคัญ

การวิเคราะห์สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566

(ข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤษภาคม 2566)

(Thailand's rabies situation analysis in 2023 [updated 29 May 2023])

✉ suthida.m@ddc.mail.go.th

สุธิดา ม่วงน้อยเจริญ เอิร์น, ประวิทย์ ชุมเกษียร และภาวินี ด้วงเงิน

กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค

Suthida Muangnoicharoen Hearn, Prawit Choomkasien, Pawinee Doung-ngern

Division of Epidemiology, Department of Disease Control

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นโรคติดต่อจากสัตว์สู่คนที่เกิดจากเชื้อไวรัสเรบีส พบในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม โดยเฉพาะสุนัข และแมว และพบบ้างในโคกระบือ เชื้อจะเข้าทางบาดแผลที่ถูกกัด ข่วน หรือสัมผัสกับน้ำลายของสัตว์ที่มีเชื้อเข้าทางแผลหรือเยื่อเมือกอวัยวะที่ฟกช้ำโดยเฉลี่ยประมาณ 2-3 เดือน แต่อาจพบได้ตั้งแต่ 1 สัปดาห์จนถึง 3 ปี ขึ้นอยู่กับตำแหน่งและความรุนแรงของบาดแผล และปริมาณเชื้อไวรัสที่ได้รับเข้าไป ผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าจะพบอาการทางระบบประสาทแบบเฉียบพลัน อาการระยะแรกจะมีไข้ อาจพบอาการคันบริเวณบาดแผลที่ถูกกัด แสบ ร้อน แล้วลามไปส่วนอื่น อาจพบอาการกลัวแสง กลัวลม กลัวน้ำ อาการที่พบในอีกรูปแบบหนึ่งประมาณร้อยละ 20 ของผู้ป่วย ได้แก่ อาการอัมพาต โดยเริ่มจากด้านที่ถูกกัด ผู้ป่วยจะเสียชีวิตในที่สุด โรคนี้ไม่มียารักษาเฉพาะ หากป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้าจะเสียชีวิตทุกราย แต่สามารถป้องกันได้โดยด้วยการนำสัตว์เลี้ยงไปรับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า และเข้ารับวัคซีนหลังสัมผัสโรคที่สถานพยาบาล หลังถูกสัตว์กัด/ข่วนหรือสัมผัสน้ำลายของสัตว์เข้าทางบาดแผลหรือเยื่อเมือกอวัยวะ

สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์

สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์จากระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า กรมปศุสัตว์ ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงวันที่ 29 พฤษภาคม 2566 พบสัตว์ให้ผลบวกโรคพิษสุนัขบ้า 160 ตัว มากสุดที่จังหวัดอุบลราชธานี (25 ตัว) รองลงมา ได้แก่ ชลบุรี (17 ตัว) ฉะเชิงเทรา (14 ตัว) สงขลา (13 ตัว) กรุงเทพมหานคร (12 ตัว) ระยอง (9 ตัว) บุรีรัมย์ (7 ตัว) สระแก้ว (6 ตัว) อำนาจเจริญ (6 ตัว) และนครศรีธรรมราช (6 ตัว)

ข้อมูลจากโปรแกรมตรวจสอบข่าวการระบาด กรมควบคุมโรค รายงานเหตุการณ์สัตว์หัวบวกโรคพิษสุนัขบ้า และมีผู้สัมผัสโรค รวมถึงสัตว์สัมผัสโรคในชุมชนทั้งสิ้น 14 เหตุการณ์ โดยเป็นสุนัขหัวบวก 12 เหตุการณ์ ตามด้วยแมว และโค อย่างละ 1 เหตุการณ์ ที่จังหวัดอุบลราชธานี (5 เหตุการณ์) มหาสารคาม (2 เหตุการณ์) หนองบัวลำภู (2 เหตุการณ์) อำนาจเจริญ ศรีสะเกษ เลย กาฬสินธุ์ และตาก จังหวัดละ 1 เหตุการณ์ โดยมีจำนวนผู้สัมผัสสัตว์สูงสุดที่จังหวัดอุบลราชธานี มีผู้สัมผัสสุนัขหัวบวกทั้งสิ้น 21 ราย เหตุการณ์เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 19-20 พฤษภาคม 2566

◆ การวิเคราะห์สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้า ประเทศไทย ปี พ.ศ. 2566 (ข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤษภาคม 2566)	321
◆ สรุปการตรวจสอบข่าวการระบาดของโรคในรอบสัปดาห์ที่ 21 ระหว่างวันที่ 21-27 พฤษภาคม 2566	324
◆ ข้อมูลรายงานโรคเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาประจำสัปดาห์ที่ 21 ระหว่างวันที่ 21-27 พฤษภาคม 2566	327

สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในคน

สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในคนจากระบบเฝ้าระวังโรคของกองระบาดวิทยา ตั้งแต่เดือนมกราคม-วันที่ 29 พฤษภาคม 2566 พบผู้เสียชีวิตยืนยันโรคพิษสุนัขบ้าแล้ว 3 ราย ที่จังหวัดชลบุรี (1 ราย) ระยอง (1 ราย) และสุรินทร์ (1 ราย) และยังมีรายงานผู้เสียชีวิตยืนยันโรคพิษสุนัขบ้าอีก 1 ราย ที่จังหวัดตาก แต่มีประวัติถูกสุนัขจรจัดกัดที่ประเทศเมียนมา จึงไม่นับเป็นผู้ป่วย/ตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้าของประเทศไทย สำหรับผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้าทั้ง 3 ราย มีผลสรุปรายงานการสอบสวนโรคดังนี้

รายที่ 1 เพศชาย อายุ 40 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป ขณะป่วยอาศัยอยู่อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ประวัติสัมผัสสัตว์ไม่แน่ชัด ผู้เสียชีวิตมักดื่มสุราจนมีอาการมึนเมาและนอนบนพื้นนอกที่พักอาศัย ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเมื่อวันที่ 7 มกราคม 2566 พบเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าในตัวอย่างน้ำลายและปมรากผม

รายที่ 2 เพศชาย อายุ 54 ปี อาชีพพนักงานบริษัท ขณะป่วยอาศัยอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ถูกสุนัขกัดบริเวณบ้านพักและบริษัทเมื่อ 1 ปีที่แล้ว ไม่ได้ทำแผล ไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2566 พบเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าในตัวอย่างน้ำลาย

รายที่ 3 เพศชาย อายุ 55 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป ขณะป่วยอาศัยอยู่ที่อำเภอสองขละ จังหวัดสุรินทร์ ถูกสุนัขที่เลี้ยงไว้กัดเมื่อ 3 เดือนก่อน สุนัขฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าเข็มล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2563 ล้างแผล แต่ไม่ได้ใส่ยาฆ่าเชื้อ ไปรักษาที่โรงพยาบาล แต่ไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2566 พบเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าในตัวอย่างน้ำลายและปมรากผม

ข้อมูลจากการเฝ้าระวังเหตุการณ์จากโปรแกรมตรวจสอบการระบาด กรมควบคุมโรค พบว่ามีรายงานผู้ป่วยอาการทางระบบประสาทเพิ่มเติมอีก 5 ราย โดย 4 ใน 5 รายมีประวัติสัมผัสสัตว์ส่วนอีก 1 ราย ประวัติสงสัยการสัมผัสสัตว์ เนื่องจากเดินทางไปบ้านญาติที่มีสุนัขเลี้ยงที่ไม่ได้รับวัคซีน อย่างไรก็ตามผู้ป่วยใช้สมอ-อกเสบ 3 รายใน 5 ราย มีอาการดีขึ้นและในบางรายพบว่าสัตว์ยังมีอาการปกติ จึงไม่นับเป็นผู้ป่วยโรคพิษสุนัขบ้า สำหรับผู้ป่วยอาการทางระบบประสาทอีก 2 ราย เสียชีวิตหลังได้รับการรักษา โดยรายที่ 1 ได้รับการรักษาที่จังหวัดสงขลา ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยโรคบาดทะยัก ประวัติสัมผัสสัตว์ไม่แน่ชัด แต่ไปบ้านแม่ที่มีสุนัขเลี้ยงแต่ไม่ได้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ผู้เสียชีวิตมีประวัติใช้สารเสพติด เมื่อมีสิ่งกระตุ้น เช่น แสง เสียง มีอาการ

ชักเกร็งมากขึ้น เก็บตัวอย่างน้ำลาย ปมรากผม ปัสสาวะ 1 ครั้ง ผลเป็นลบ และไม่ทำการเก็บตัวอย่างส่งตรวจใหม่ และไม่ได้มีการเก็บตัวอย่างเนื้อสมองส่งตรวจ รายที่ 2 ได้รับการรักษาที่จังหวัดสงขลา ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัย Sepsis R/O Rabies infection เริ่มป่วยด้วยอาการ ไข้สูง ค้นรอบแผลที่โดนสุนัขกัด ปวดศีรษะ กระวนกระวาย ลุกสี่ลุกนอน ต่อมาไม่รู้สึกตัว กล้ามเนื้อกระตุก และชักเกร็ง ไม่ทราบอาการ กลืนน้ำ กลืนลม กลืนแสง มีประวัติสัมผัสสัตว์ โดย 3 เดือนก่อนป่วยโดนสุนัขจรจัดกัดที่แขน หลังโดนกัดไปร้านขายยา แต่ไม่ได้ไปโรงพยาบาล ไม่ได้รับวัคซีนหลังสัมผัสโรค 1 สัปดาห์ต่อมาสุนัขตัวที่กัดตาย ก่อนตายได้กัดสุนัขอีกตัวหนึ่ง หลังจากนั้นสุนัขตัวนั้นก็ป่วยและได้ทำร้ายโดยการชวนเพื่อนบ้านก่อนที่จะสุนัขจะตาย ส่งตัวอย่างน้ำไขสันหลังของผู้ป่วยตรวจโรคพิษสุนัขบ้า และชุดตรวจเชื้อก่อโรคใช้สมอ-อกเสบ 9 ชนิดให้ผลลบ ต่อมาผู้ป่วยเสียชีวิต แต่ไม่ได้มีการเก็บตัวอย่างเนื้อสมองส่งตรวจ ผู้เสียชีวิตทั้งสองรายมีอาการหลายอย่างที่เข้าได้กับนิยามของผู้เสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้า (clinical signs and symptoms) กอปรกับจังหวัดสงขลายังพบว่ามีหัวสัตว์ที่ตรวจพบว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้าอย่างต่อเนื่อง และแม้ว่าจะมีการเก็บตัวอย่างผู้เสียชีวิตส่งตรวจ แต่มีการเก็บตัวอย่างเพียงครั้งเดียว ซึ่งกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์กำหนดให้มีการเก็บตัวอย่างอย่างน้อย 3 ชนิด ได้แก่ น้ำลาย ปมรากผม น้ำไขสันหลัง หรือปัสสาวะ ในวันแรกถ้าผลเป็นลบจะต้องเก็บตัวอย่างต่อให้ครบ 3 วัน โดยเก็บตัวอย่าง อย่างน้อย 1 ชนิด น้ำลายให้ความไวในการตรวจสูงสุด จึงควรเก็บส่งร่วมทุกครั้งสำหรับตัวอย่างน้ำลายและน้ำปัสสาวะ ควรเก็บวันละ 2-3 ครั้ง ห่างกัน 3-6 ชั่วโมง และเมื่อเสียชีวิต ให้เจาะเนื้อสมองของผู้เสียชีวิตส่งตรวจ ซึ่งจะบอกผลได้แม่นยำที่สุด ดังนั้นในกรณีนี้ควรต้องมีการสอบสวนโรคเพิ่มเติม ทั้งนี้อยู่ระหว่างการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่จังหวัดร่วมกับเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางเพื่อหาข้อสรุปอีกครั้งหนึ่ง

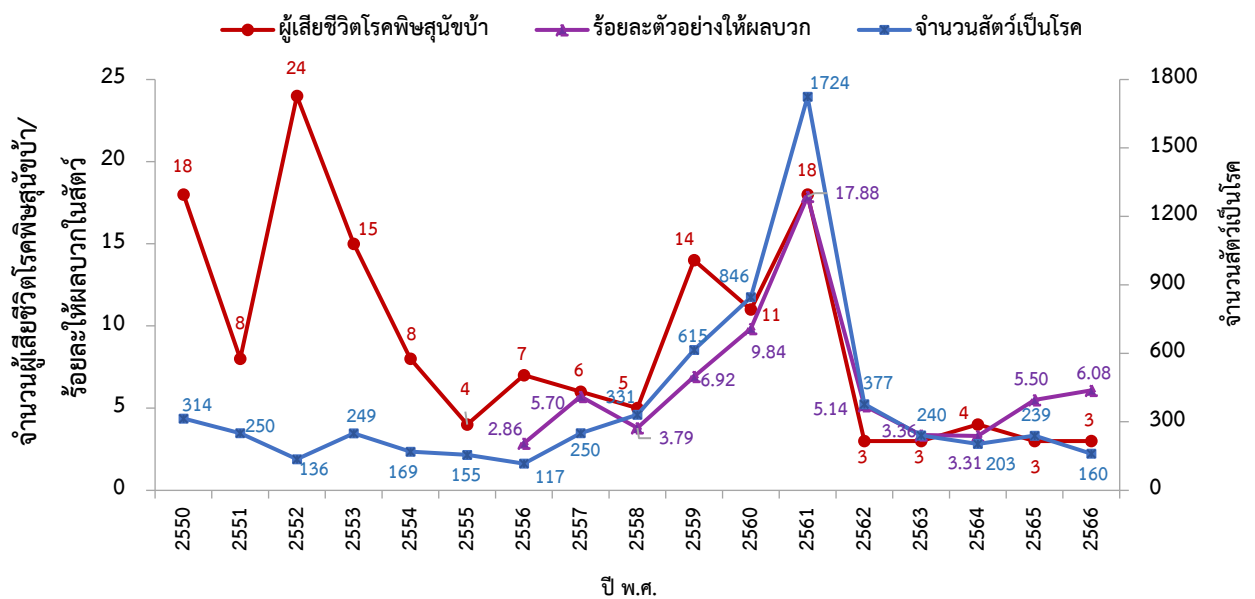
เปรียบเทียบสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์และคน

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้เสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้ากับจำนวนสัตว์เป็นโรค และร้อยละตัวอย่างให้ผลบวก ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2566 (รูปที่ 1) พบว่าสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในคนมีความสอดคล้องกับข้อมูลการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ โดยพบว่ามีจำนวนสัตว์ให้ผลบวกและจำนวนผู้เสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้าเพิ่มขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2559-2560 และมีจำนวนสูงสุดในปี พ.ศ. 2561 (18 ราย) ต่อมาจำนวนสัตว์เป็นโรคและจำนวนผู้เสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้าลดลง และคงที่ในช่วงปี พ.ศ. 2562-2565

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพื้นที่ของปี พ.ศ. 2566 พบว่า จังหวัดที่เกิดโรคในสัตว์และในคนมีความสอดคล้องกัน (รูปที่ 2) อย่างไรก็ตามพบว่าในบางจังหวัดยังไม่มีตัวอย่างหัวสัตว์ส่งตรวจ หรือน้อยมาก ทำให้ยากต่อการวิเคราะห์สถานการณ์ที่แท้จริงของแต่ละจังหวัด ข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤษภาคม 2566 จังหวัดที่ไม่มีตัวอย่างสัตว์ส่งตรวจโรคพิษสุนัขบ้า มีทั้งหมด 12 จังหวัด ได้แก่ ลพบุรี สิงห์บุรี ตราด นครราชสีมา สุโขทัย อุตรดิตถ์ ราชบุรี สมุทรสาคร สุพรรณบุรี ชุมพร ระนอง และนราธิวาส

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อเปรียบเทียบสถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในคน ปี พ.ศ. 2566 กับสถานการณ์ของโรคในช่วง 3-4 ปีก่อนหน้านี้ พบว่า ผู้เสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม การรายงานอาการที่จำเพาะกับโรคพิษสุนัขบ้าให้ครบถ้วน และการเก็บตัวอย่างส่งตรวจตามแนวทางที่กำหนดเป็นสิ่งจำเป็นในการวินิจฉัยโรคพิษสุนัขบ้า และมีความสำคัญในกระบวนการเฝ้าระวังโรค

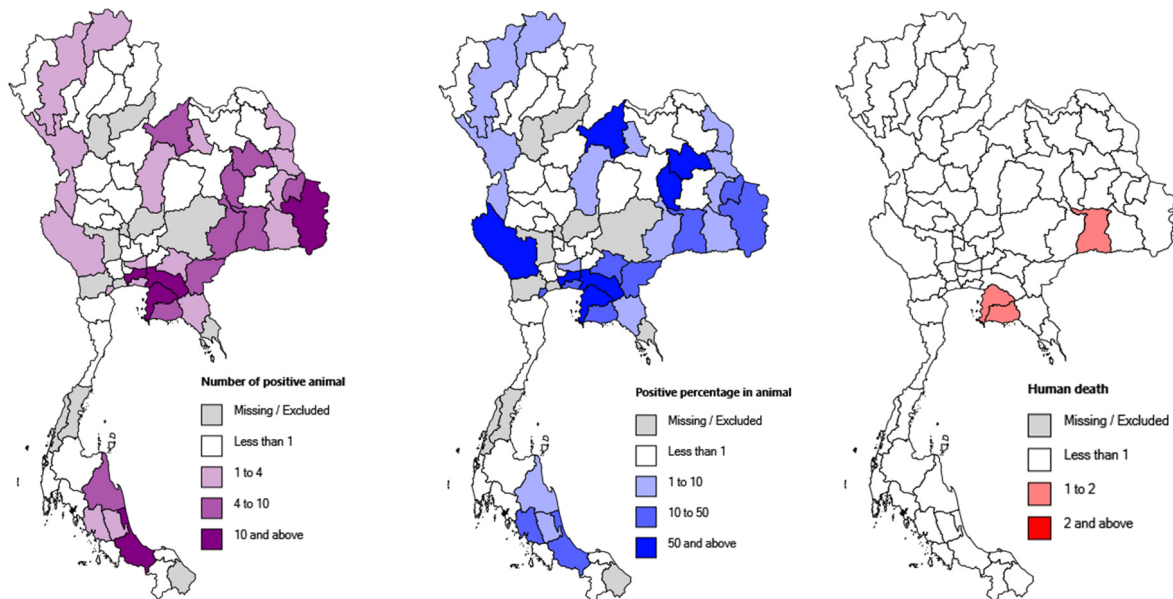

รูปที่ 1 จำนวนผู้เสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้า จำนวนสัตว์เป็นโรค และร้อยละตัวอย่างสัตว์ให้ผลบวก ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2566
ข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤษภาคม 2566

จำนวนสัตว์หัวบวกรโรคพิษสุนัขบ้า

ร้อยละสัตว์ให้ผลบวกโรคพิษสุนัขบ้า

จำนวนผู้เสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้า

หมายเหตุ : จำนวนสัตว์เป็นโรคและร้อยละสัตว์ให้ผลบวกโรคพิษสุนัขบ้าจากระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวังการเฝ้าระวังโรคพิษสุนัขบ้า
(<http://thairabies.net>)

รูปที่ 2 จำนวนสัตว์หัวบวกร โรคพิษสุนัขบ้า และผู้เสียชีวิตโรคพิษสุนัขบ้า รายจังหวัด ปี พ.ศ. 2566
ข้อมูล ณ วันที่ 29 พฤษภาคม 2566